

Elke dag

Het betere slagveldtoerisme en verzamelwoede liggen soms dicht bij elkaar. Verzamelaar Wim Sliepen stuitte tijdens zijn bezoek aan markten en *bric-à-bracs* op bijzondere Franse propagandakaarten uit de Eerste Wereldoorlog.

John Arnold is uitgever van het boek *Toevalstreffers*.

In duizenden studio's en doka's vochten (amateur)fotografen hun propagandaoorlog. Ze produceerden tientallen miljoenen kaarten. Daarmee probeerden ze het de overheid, hun klanten en zichzelf naar de zin te maken. Maar op de uiteindelijke gebruikers van het gewaardeerde materiaal had niemand grip. De militaire censuur ook niet. Dat geeft – vooral achteraf gezien – een beeld van vervreemding tussen officiële, formele en stoere tekst aan de voorkant en huis-, tuin- en keukenontboezemingen aan de achterkant. En discrepantie tussen de knullig verbeelde 'studio-werkelijkheid' en de rauwe realiteit van gekrabbel in aniline-inkt.

De kaarten die Wim Sliepen vond waren in veel gevallen werkelijk van front naar huis of vice versa gegaan en vaak beschreven met soms amper leesbaar *argot*. Uitgever John en historicus Ed togen naar verzamelaar Wim Sliepen om te zien 'of 't iets was en of er iets mee te doen viel'. We troffen werkelijk prachtig bronmateriaal! Meerdere keren zaten we koortsig en lekkerbekkend in de albums te bladeren. Historische sensatie werd voelbaar bij het zien van menige *petite histoire* in primair materiaal. Zou er een boek van te maken zijn? Op basis van thema's selecteerden we de beeldmontages.

In de te verwachten literatuurlawine rond WO I wilden wij dit prachtmateriaal aan Franse propagandakaarten niet laten verdwijnen. Geen gewoon boek, het beeldmateriaal centraal en geen wetenschappelijke acribie. We zochten het experiment in de benadering van *fact free history* en toch ook weer niet. Met een knipoog naar de *Volkskrant*-rubriek van beelddetective Hans Aarsman ontstonden er een soort historische 'aarsmannetjes'.

In deze *Kleio* een voorproefje van Franse propagandakaarten van de ondersoort *cartes photographiques*. Via de Kleio-website is nog een voorbeeld te downloaden. Een grotere selectie van ruim dertig ansichtkaarten mét begeleidende teksten verschijnt deze zomer in boekvorm onder de titel *Toevalstreffers*. Auteurs: Ed Arnold en Wim Sliepen (Uitgeverij John Arnold, Warnsveld). Wilt u alvast een exemplaar reserveren (€ 20,-, inclusief verzenden)? Mail dan uw gegevens naar ed.arnold@hetnet.nl. De uitgebreide selectie kaarten zal na verschijnen van het boek ook digitaal beschikbaar komen, bijvoorbeeld voor gebruik in de klas.

Wat een snoepjes, deze twee. Ze poseren als broer en zus, maar hoe dat in het echt zit? Ze dragen natuurlijk de cliché 'anijsmuisjeskleuren' roze en blauw. Zij met een haarlint of strik in dezelfde tint en hij in een marineblauw matrozenpakje compleet met strepen. Niet zonder nationale symboliek uiteraard, want Bretonse strepen maakten vanaf 1858 officieel onderdeel uit van het Franse marine-uniform: 21 navy en witte strepen, die elk symbool staan voor een overwinning van Napoleon. In zijn kinderuniform neemt hij als *matelot* straks het stokje van z'n vader over. Gebruikten ze in de periode van de Eerste Wereldoorlog al glycerine – of een doorgesneden uitje – om de ogen voor de camera zo vochtig te krijgen als op deze kaart? Of is het gezichtsbedrog of 't floers voor *the eye of the beholder* dat door deze tranentrekker gemakkelijk wordt opgewekt? Broer en zus lijken op hun knietjes te zitten, zoals alleen kleine kinderen dat kunnen en graag doen, leunend op de rugleuning. 'Hé, wel schoenen van de bank!' Zij volgt de aanwijzingen van de fotograaf goed op en weet hoe de handjes onder de kin te vouwen voor een echt nadenkende pose. Hij heeft er zichtbaar moeite mee. Tja, jongens en stilzitten...

De gedachten van het hier verbeelde thuisfront van stil en verdrietig denken gaan natuurlijk uit naar papa. Die is er niet en wordt enorm

Vaderdag

gemist. Waar is vader? Komt-ie gauw weer thuis? Is papa naar de tekst van een kinderliedje 'Naar Parijs, naar Parijs, op een paardje dat is grijs'? Dat is in elk geval beter dan 'Naar Verduin, naar Verduin, op een paardje dat is bruin'. Van Verdun zouden tenslotte heel veel mannen niet terugkomen. Hoe vertel je kleintjes zonder ze nachtmerries te bezorgen waar hun pappie is? Ergens aan een ver-

front verdedigt hij Frankrijk voor zijn bloedjes van kinderen. Vast wel. En wat als dat front een overal inzetbare spoorwegreparatieploeg is of een munitiefabriek waar min of meer gedwongen arbeid verricht moet worden? Om de kijker te helpen bij de sentimentele verbeelding is bovenaan op de kaart vaag (als in een droom of mistige herinnering) een standaard besnorde Franse geünifor-

meerde gemonteerd. Zijn rol is die van elke afwezige vader. Hij houdt trouw de wacht, het geweer voor eventualiteiten in de aanslag. De modelsoldaat en -vader lijkt door dun camouflagedoek afgeschermd.

De kaart is gedateerd 24 november 1915 en niet aan, maar door een vader met de naam Edmond aan zijn drie kinderen gestuurd. Waarvandaan is onduidelijk. Geneviève wordt door hem bedankt voor haar kaart ter gelegenheid van zijn naamdag en geprezen voor haar prestaties op school. Of zij ook Marthe daarvoor wil prijzen. En of zij haar broer, hier niet bij naam genoemd, een beetje wil pushen om ook z'n best te doen op school. Het zal 's niet: het cliché van de ijverige dochters en de zoon die er de kantjes van afloopt bij afwezigheid van vader. Edmond schrijft hun *maman* een andere keer en vraagt de kinderen goed naar haar te luisteren. Geef haar maar een stevige pakkerd! Die stijl. En dan een heel formeel slot: *Ton papa qui aime bien ses petits enfants*. De lieverd! ■

Ed Arnold is historicus. **Wim Sliepen** is WO I-kenner en verzamelaar van onder meer *cartes photographiques*. Dit is een voorpublicatie uit het boek *Toevalstreffers*.